

Список использованных источников:

1. Бозций «Утешение философией» и другие трактаты. – Москва: Наука, 1990. – 415 с.
2. Хазрат Инайят Хан: цитаты, афоризмы и высказывания [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://citaty.info/man/hazrat-inaiyat-han> (дата обращения 06. 03. 2016). – Заголовок с экрана.

Козачок Г.В.

здобувач,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

МУСУЛЬМАНСЬКІ ГРОМАДИ В КРИМУ ПІСЛЯ РЕПАТРІАЦІЇ КРИМСЬКИХ ТАТАР НА ЇХ ІСТОРИЧНУ БАТЬКІВЩИНУ

Після повернення кримськотатарського народу на батьківщину розпочинається період його відродження. Він супроводжується створенням національних політичних структур, розвитком культурних традицій, відтворенням системи початкової та вищої освіти, зростанням інтересу до історичної спадщини. Значну роль в житті кримських татар відіграє іслам, який з розпадом радянської держави отримав можливість знову зайняти визначальне місце в системі світосприйняття і повсякденної практики народу. Інтеграція на основі релігійної ідентичності зумовила створення мусульманських громад. Мусульманська громада – це релігійне об'єднання, утворене з метою спільного вивчення ісламу та дотримання його приписів. На чолі громади знаходяться імам і голова, які виконують функції головних духовних авторитетів, керують проведенням традиційних ісламських ритуалів – намаз (молитва), нішан (весілля), дженазе (похорон), суннет (обряд обрізання хлопчиків) та інше. Функції та повноваження мусульманських громад досить великі. Вони мають статус юридичної особи, можуть отримувати, орендувати або купувати у власність будинки та інші приміщення, встановлювати міжнародні зв'язки з мусульманами ближнього та далекого зарубіжжя. Представники громад беруть участь в Курултай мусульман Криму, на яких обговорюються значущі проблеми конфесійного життя АРК, приймаються рішення по різних аспектах релігійного життя мусульман, обираються муфтії і інші члени муфтіяту [1, с. 328-330]. Відомо, що відродження ісламу в Криму відбувалося як під потужним впливом патріотичної ідеї повернення кримських татар на історичну батьківщину, так і лібералізації прийнятих Україною законодавств. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» був прийнятий в 1991 році та зіграв важливу роль в цих відносинах, оскільки надав повну свободу функціонуванню будь-яких конфесій [3, с. 285-286].

На період ХХ ст. в Україні почали домінувати три типи ісламських парасолькових організацій: перший умовно можна назвати традиційним – це Духовне управління (ДУ), другий запозичений, або іноваційний це – ісламський центр або НУО, третій тип – осередки транснаціональних ісламських мережевих

структур. До категорії ДУ належать: ДУМК (Духовне управління мусульман Криму), ДУМУ (Духовне управління мусульман України) та ДЦМУ (Духовний центр мусульман України) [2, с. 3-4]. Загальна кількість мусульманських громад до кінця 2007 р. наблизилася до тисячної відмітки. Серед них було 380 офіційно зареєстрованих об'єднань і 612 – не пройшли реєстрацію. Зареєстровані громади в свою чергу можуть бути поділені за принципом підпорядкованості централізованим мусульманським структурам. Велика частина громад (332) перебувала під юрисдикцією Духовного управління мусульман Криму (ДУМК), 1 – була підконтрольна Духовному управлінню мусульман України (ДУМУ), решта 47 – зареєстровані як автономних громад. В середньому одна мусульманська громада Криму припадала приблизно на 640 кримських татар. Розподіл мусульманських громад по містах і районах Криму нерівномірний. Серед міст АРК центром зосередження цих об'єднань є Сімферополь, де зареєстровано 11% всіх мусульманських громад АР Крим. Слідом за ним із значним відривом слідує Ялта, Алушта і Судак. Завершують список Керч, Саки та Армянськ [1, с. 331-333].

Слід також приділити увагу аналізу функціонування автономних мусульманських громад. Причина їх появи має головним чином ідеологічну природу, зумовлену різним розумінням лідерами ДУМК і іншими учасниками ісламського відродження на півострові цілей і завдань цього процесу. За словами представника Меджлісу в ДУМК Арсена Альчикова, в ході зустрічей з лідерами незалежних громад з'ясувалося, що деякі з них, йдучи на цей крок, керувалися цілком прагматичними міркуваннями: хтось мав на меті – звільнення від армії, хтось – пільги при оподаткуванні, а хтось – плекав надію отримати ділянку землі. Отож, ідеологічні розбіжності з муфтіятим Криму були не єдиною причиною створення об'єднань. Для вирішення ситуації з непідконтрольними муфтіятю громадами, ДУМК в 2002 – 2003 рр. ініціював проведення спільних нарад імамів і голів автономних організацій. Однак, як відзначав А. Альчиков, з понад 30 існуючих на той момент незалежних громад на наради вдавалося збирати керівників не більше 10. В ході таких зборів обговорювалися мотиви, що спонукали керівників громад до створення автономних від ДУМК організацій, приймалися рішення про внесення змін до статутів з метою подальшого входження їх до складу муфтіятю. Однак до середини квітня 2003 р. такі зміни в статутах зробили тільки дві автономні мусульманські громади. Проблема функціонування автономних громад в Криму не вирішена досі. ДУМК перешкоджає створенню нових незалежних об'єднань, використовуючи різні засоби, на що лідери автономних громад, в свою чергу, прагнуть продемонструвати незалежність від ДУМК [1, с. 335-341].

На думку, Є. Муратової, більшість сучасних мусульманських громад, маючи державну реєстрацію ще не стали самодостатнім, саморегулюючим осередком мусульманського співтовариства. Ряд громад півострова існує лише формально, діяльність інших характеризує недостатня функціональна реалізованість. Останній факт продиктований відсутністю економічних ресурсів, що не дозволяє громадам мусульман містити на свої кошти штат релігійних діячів і навчальні заклади, будувати чи ремонтувати мечеті і

медресе. Засоби, якими володіє громада, як правило, формуються за рахунок благодійних внесків членів громади, що збираються під час мусульманських свят і п'ятничних намазів, які лише покривають поточні витрати, пов'язані з утриманням мечеті, але явно недостатні для повноцінного здійснення всіх видів діяльності, заявлених в статуті громад. Це породжує економічну залежність керівництва громад від муфтіяту і мусульманських спонсорів. Саме залежність не дозволяє громадам розвиватися в повній мірі. На сучасному етапі створення «повноцінних» мусульманських громад має бути одним із пріоритетних завдань перед мусульманськими лідерами в Криму. Серед можливих шляхів досягнення завдання бачиться, по-перше, впорядкування системи благодійного збору з мусульман (садака), поширюваної не тільки на осіб, які відвідують мечеті, але і на весь кримськотатарський джаммат в цілому. По-друге, може бути відтворення системи вакуфів, що існувала в Криму до 1917 р.. Прибутки від вакуфного майна могли б істотно підвищити ступінь самостійності і активності громад. Звісно ж, що дані ініціативи, запропоновані муфтіятом Криму, за підтримки Меджлісом кримськотатарського народу і громадськими організаціями і хорошою інформаційної кампанії, в значній мірі поліпшили б ситуацію з функціонуванням мусульманських громад на півострові [4, с. 24-26].

Отже, проаналізувавши утворення та діяльність мусульманських громад в АР Крим на період ХХ – ХХІ століть, дана тематика приводить до висновків та вирішення певних проблем, для досягнення вищого розвитку кримськотатарського суспільства. По-перше, нерівномірний розподіл громад на півострові. По-друге, ідеологічні розбіжності між ДУМК та автономними громадами. По-третє, не самодостатня система функціонування мусульманських громад.

Список використаних джерел:

1. Бойцова Е.В. Ислам в Крыму: Очерки истории функционирования мусульманских институтов / Бойцова Е.В., Ганкевич В.Ю., Муратова Э.С., Хайрединова З.З. – Симф.: Элиньо, 2009. – 432 с.
2. Богомолов О. Ислам і українське суспільство: соціальні та політичні аспекти / О. Богомолов, Г. Яворська та ін. – К.: Вид. Інституту сходознавства НАНУ, 2004. – 200 с.
3. Бекирова Э.Ш., Халилев Р.А. Ислам в Крыму: современное состояние и перспективы развития / Э.Ш. Бекирова, Р.А. Халилев // Проблемы сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 40(1). – С. 285-289.
4. Муратова Э.С. Ислам в современном Крыму: индикаторы и проблемы процесса возрождения / Э.С. Муратова. – Симф.: Элиньо, 2008. – 240 с.